

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת חקת תשפ"ב

בואו חשבון

החשובה הזו, שפעם היתה שייכת למואב, נבנתה והתבססה כעיר הבירה של מלכם הגדול סיחון.

לועגים למפסידים

משוררים אלו אף עודדו את מלכם להמשיך הלאה אל עבר ניצחונות נוספים על מואב: "כִּי אֲשׁ יִצְאָה מִחֻשְׁבוֹן לְהִבָּהּ מִקְרִית סִיחֹן אֶכְלָה עֵר מוֹאָב בְּעֵלִי בְמוֹת אֶרְנָן" - הם קיוו כי מלכם יתפשט כמו אש ויכלה את שאר מדינות ממלכת מואב.

הם אף לעגו לאמון שאויביהם המובסים נתנו באלילים כמוש, אשר אכזב אותם בעת צרתם: "אֹי לָךְ מוֹאָב אֲבִדְתָּ עִם כְּמוֹשׁ נָתַן בְּנֵיו פְּלִיטָם וּבְנֹתָיו בְּשִׁבִּית לְמַלְךְ אֲמֹרֵי סִיחֹן" - הם שרו משל זה, כיצד אלילים של מואב איפשר למאמיניו להיות מובסים בצורה שכזו; איך שהחיילים נאלצו לברוח משדה הקרב והנשים הפכו לשבויות.

ללא ספק, היתה זו תקופה מפוארת ביותר בתולדות שלטונו של סיחון. "וַיָּרֶם אֲבִד חֻשְׁבוֹן עַד דִּיבָן וַיָּשִׁים עַד נֶפֶחַ אֲשֶׁר עַד מִידְבָּא" - ריבונותו של מואב על העיר חשבון אבדה, עד דיבון; השמדנו את נופח שמגיעה עד מידבא. סיחון התקדם עוד ועוד! הכובש הדגול היה שיכור מרוב הצלחה!

ה"הכשר" של סיחון

והנה, כאשר התקרבו בני ישראל לארץ כנען, לא היתה להם כל כוונה להתעסק עם סיחון - הם רק רצו לעבור אל תוך ארץ כנען - אך סיחון מלך האמורי פתח נגדם במלחמה, כמו שכתוב, "וַיֵּאָסֶף סִיחֹן אֶת כָּל עַמּוֹ וַיֵּצֵא לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יְהֹזָה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל" (שם כא, כג) ומה אירע לו? "וַיִּכְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי חֶרֶב וַיִּירָשׁ אֶת אֶרְצוֹ" (שם פסוק כד). סיחון נהרג ובני ישראל השתלטו על נחלתו וכבשו את ממלכתו.

אולם כעת, לאחר הכיבוש של ארץ סיחון, עם ישראל שלט גם על החלק מממלכת סיחון שנכבש בזמנו ממואב. אמנם ה' אסר עליהם להיכנס אל

הכניסה אסורה

כאשר נצטוו בני ישראל מפי השי"ת לעזוב סוף סוף את המדבר ולחצות את נהר הירדן אל תוך ארץ כנען, עדיין ניצבה בפניהם המשימה, לעבור דרך ארצם של ממלכות שונות אשר היו ממוקמות בעבר הירדן. ושם, בין שאר האימפריות, עמדה ארץ מואב.

ארץ מואב היתה אחת הארצות אותן פטר הקב"ה מכיבושם של בני ישראל. כמו אדום ועמון, מואב היו מצאצאי משפחתו של אברהם אבינו, ולכן הזהיר השי"ת את עם ישראל לבל יפלשו אל ארצם לעולם. ארץ מואב היתה מחוץ לתחום עבור עם ישראל.

באותה תקופה, היה בעבר הירדן מלך שאפתן בשם סיחון מלך האמורי, אשר החליט לפתוח במלחמה נגד שכניו-אויביו משכבר הימים, בני ארץ מואב. מלחמה זו לא היתה שייכת אלינו - היה זה קרב אישי בין הגויים שהתרחש הרבה לפני שבני ישראל הגיעו לשם - אולם התורה מספרת לנו שסיחון הסבתך במלחמה עם מואב, ולאחר קרבות רבים הוכרז כמנוצח.

הכובש הדגול

היה זה ניצחון גדול עבור סיחון - אחרי הכל, המואבים לא היו עם חלש - וכדי לחגוג את הניצחון הגדול הזה, בחר סיחון בעיר חשבון, אחת הערים הגדולות בטרטוריה החדשה שלו, והחל לבנותה כבירתו החדשה. חשבון תהיה המרכז החדש להאדרת כיבושו הגדול של סיחון.

היתה זו תקופה מפוארת בתולדות סיחון וממלכתו, והיו אפילו משוררים שהלחינו שירי חגיגה לרגל הניצחון. משוררים אלו היו עומדים על יד שערי העיר ובפינות הרחוב, ומזמרים שירי ניצחון לכבוד מלכם: "בֹּאוּ חֻשְׁבוֹן" - בואו כולכם, מכל עבר, לעיר חשבון וחזו בעיניכם בניצחוננו הגדול של מלכנו, "תִּבְנֶנָּה וְתִכְוֶנָּה עִיר סִיחֹן" - עירו של סיחון תיבנה ותתבסס (במדבר כא, כז). הם רצו שכולם יראו כיצד העיר

עיר הבירה? סיחון עשה הכל לטובת בני ישראל! המושלים אמרו את דבריהם בלעג ובבוז: "הנה אדם שחשב שהוא בונה לעצמו עיר מפוארת, הוא היה שר, 'באו חֲשֹׁבוֹן תְּבִנָּה וְתִכְוֹנֵן עִיר סִיחֹן', ומתפאר בעיר אותה הוא בונה ומכוון כאות על נצחונו הגדול".

המשל האמיתי

"וכעת, ראו מה קרה! העיר המפוארת הזו עברה לרשותו אויביו של סיחון!" זהו הפירוש של "על כן יאמרו המושלים באו חֲשֹׁבוֹן" - "על כן" משמעותו לא כפי שחשבנו עד כה, אלא לצורך אחר. "על כן" בא לתפוס את מקומה של המשמעות המקורית של האמוריים לטובת המשמעות שהמושלים נתנו לזה כעת.

"על כן, זוהי כוונתו האמיתית של המשל" אמרו המושלים: בואו לחשבון, לחשוב - חוץ מכך ש"חשבון" היא שמה של העיר ההיא, בלשון הקדש המילה "חשבון" פירושה חשיבה והתבוננות, והמושלים עשו כעין "משחק מילים" כדי ללעוג לסיחון: "בואו לחשבון - לחשיבה, וקחו בחשבון את מה שקרה בעיר זו". חשבו והתבוננו מה קרה שם; כיצד הצלחתו של סיחון בעולם הזה, מה שהוא תכנן שתהיה הצלחתו, התגלתה בסופו של דבר כחלום יעוף. כל התהילה והאושר הזה, כל עמלו בעשיית המלחמה, היו לשווא.

היה זה לקח מאלף אותו לקחו המושלים מסיפורה של העיר חשבון; איך שבני אדם מנסים להאדיר ולפאר את עצמם בעולם הזה, אבל מכיון שלא הביטו קדימה ולא התבוננו מה עלול לצאת ממעשיהם, הם כילו את כוחם להבל ולריק.

הדולרים שִׁכְרוּ את הקבר

סיפורו של סיחון מלך האמורי נוצל כדי להראות את הזווית הבלתי צפויה הזו של החיים; כיצד אנשים עמלים כל ימיהם על מנת שבסופו של דבר עמלם יעבור לאחרים. ועבור מי? אדם אומר, "אני רוצה את הטוב ביותר עבור ילדי, ולכן אני עובד קשה כדי לחסוך כסף עבורם", אבל מי אמר שזה מה שטוב להם - שיהיה להם כסף רב?

היה אדם שהכרתי, שבמשך שנים רבות חסך כסף עבור ילדיו. הוא היה ממתין לשעה בה אף אחד אינו שם לב למעשיו, ומתגנב אל חדר הכספות שבבנק. שם הוא פותח את הכספת ששכר, ומוציא ממנה חפיסות עבות של שטרות מאה דולר. הוא היה סופר אותם, מתפעל מהם, ואז מחזיר אותם למקומם, נועל

שטחם של מואב, אך ברגע שחבל ארץ זה סופח אל ממלכת סיחון, זכות הכיבוש קבעה שאדמה זו שוב לא היתה שייכת למואב. בין האומות, זכות הכיבוש מוכרת כזכות לבעלות, ולכן חשבון נחשבה לחלק מארצו של סיחון, וממילא הותר לבני ישראל לכבוש אותה.

כעת היו בני ישראל אסירי תודה על מה שסיחון עשה למענם - מבלי להתכוון לכך, סיחון ביצע עבור עם ישראל שירות נפלא בכך שיצא לקרב עם מואב, ובכך נתן "הכשר" לעיר חשבון, וכמו שהגדירו זאת חז"ל (גיטין לח, א), "עמון ומואב טיהרו בסיחון" - באמצעות כיבושו של סיחון, שטחו של מואב הפך לחלק מארץ האמורי, וכעת הוא הותר לעם ישראל. ולא זו בלבד שסיחון הכשיר את מואב עבור עם ישראל, הוא גם בנה אותה עבורם והפך אותה לעיר יפה, מפוארת ומבוססת.

לועגים למנצחים

הפרק ההיסטורי הזה של כיבושו המדהים של סיחון והכנתו את העיר חשבון עבור עם ישראל מבלי משים, הפך מאוחר יותר לשיעור חשוב עבור אלו שאהבו ללמוד היסטוריה. בימים עברו, היה מקצוע שנקרא "מושלים", אנשים שנהגו לבדר את הציבור בכך שהיו מלמדים לקחים מוסריים מסוימים אותם ניתן ללמוד ממהלך ההיסטוריה. הם לא אמרו את הדברים בצורה משעממת - הם חיברו משלים שאותם היו שרים במנגינה. זוהי תכליתו של המשל - זהו אופן להשתמש במילים ובביטויים באופן מסוים ובכך להעביר מסר; לפעמים המשל העביר יותר ממסר אחד - היה מסר אחד אשר נלמד משטחיות הדברים, ומסר נוסף מתחת לפני השטח.

זה הפך לסוג של בידור - המושלים היו מתאספים בפינות הרחוב ומציגים, כשהם מזמרים את משליהם ומלמדים לקהל את המסרים אותם רצו להעביר. וסיפור זה של סיחון שכבש את חשבון, וכיבושו לבסוף בידי עם ישראל, היתה דוגמא נפלאה למסר אותו ניתן להעביר, ועד מהרה זה הפך למשל ופתגם.

כולם זכרו את שיריו של סיחון לאחר כיבוש מואב - "באו חֲשֹׁבוֹן תְּבִנָּה וְתִכְוֹנֵן עִיר סִיחֹן" - ראו את כיבושו הגדול של סיחון כעת, נקטו המושלים באותן המילים כדי ללעוג לסיחון. הם אמרו, "האזינו למה שאמרו האמוריים, 'תְּבִנָּה וְתִכְוֹנֵן עִיר סִיחֹן'! אך עבור מי השקיע סיחון מאמצים רבים כל כך בבניית עיר בירה יפה שכזו? מי הרוויח מתכנונו המוקפד של סיחון, באדריכלים שלו וגם בכסף שהשקיע בבניית

דרך אחת בלבד - בואו חשבון". זו הדרך היעילה ביותר - למעשה הדרך היחידה - לפנות זמן למחשבה.

בגן המבוכה

והנה, אם זה מה שהמושלים אומרים, אנחנו בהחלט יכולים לסמוך עליהם. לא רק שאנחנו יכולים, אלא שצריך להיות שוטה כדי לא לסמוך עליהם. אם אתה משתוקק למצוא את הדרך אל ההצלחה בעולם הזה, מי לנו מורה דרך טוב יותר מהמושלים ביצרם, אלו שכבר למדו כיצד לשלוט במחשבותיהם וברגשותיהם; אלו שנטלו פיקוד על חייהם.

המסילת ישרים (פרק ג) מסביר זאת באמצעות משל: "הא למה זה דומה? לגן המבוכה, הוא הגן הנטוע לצחוק, הידוע אצל השרים, שהנטיעות עשויות כתלים כתלים, וביניהם שבילים רבים נבוכים ומעורבים, כולם דומים זה לזה, והתכלית בהם היא להגיע אל אכסדרה אחת שבאמצעם. ואמנם השבילים האלה מהם ישרים ומגיעים באמת אל האכסדרה, ומהם משגים את האדם ומרחיקים אותו ממנה". עובר מי שהולך בין השבילים, כולם הם בעלי מראה זהה, ומשימתם של המבקרים היתה לנסות ולפלס את דרכם בינות לשבילי המבוך.

במרכז הגן הזה היה מקום מוגבה עם מושבים, ואורחיהם של השרים הוזמנו לשבת ולצפות באנשים שעשו את דרכם בתוך המבוך. ואותם אלה שהתנדבו לנסות למצוא את דרכם במבוך הזה, ניסו להגיע אל הביתן המוגבה הזה שהיה ממוקם באמצעו; מי שהצליח למצוא את דרכו אל האמצע היה מטפס ויושב יחד עם אלה שכבר עשו את הדרך והגיעו אל הביתן המוגבה.

הבה נתאר לעצמנו כיצד היתה נראית ההליכה במבוך הזה; חלק מהשבילים הובילו אמנם ישירות אל הביתן שבאמצע, אך חלקם תוכננו כך שאם תעבור בהם, תלך ותתרחק יותר ויותר מיעדך, אולי אף תמצא את עצמך לגמרי מחוץ לגבולות העיר. עבור מי שאינו מבקר מנוסה שעבר את המבוך פעמים רבות, לא היתה כמעט אפשרות למצוא את דרכו. כל השבילים זהים עבורו, וכמעט בלתי אפשרי להגיע אל סופו של המבוך.

אך עבור אותם אלו שכבר היו ישובים בביתן המוגבה, מנקודת התצפית שלהם, יכולים הם להסתכל כלפי מטה ולראות אם אתה בוחר בשביל הנכון או לא. אז תאר לעצמך כעת שאנשים אלו, כשהם רואים אותך עומד לפנות אל עבר שביל מסוים, קוראים

את התא ושב לביתו. לשם מה הוא שמר את כל הכסף שלו? הוא חסך את זה עבור מישהו אחר.

עבור מי? בסופו של דבר התברר שכל כספו הלך לבנו המקולקל, שהתמכר לחומרים מסוכנים, אשר עולים כידוע הון רב. הבן הזה כילה בחומרים את כל כספי החסכוניות של אביו, אשר התבררו כמי שסייעו לבן להגיע לקבר במסלול מהיר - בגיל עשרים ושבע, הבן הלך לעולמו בגלל חסכוניותו של אביו. זהו סיפור אמיתי!

נמצא שהמטרה של כסף זה היה כדי לעזור לבנו למות בגיל צעיר. אילו ידע האב את אשר הוא מביא על עצמו בחסכוניותו, אין ספק שהוא היה שורף את השטרות הללו - עד האחרון שבהם! אבל הוא לא ידע, כי הוא לא חשב. הוא אף פעם לא בא לחשבון. זה מה שהמושלים ראו מתחת לפני השטח בסיפורם של סיחון ומואב, וזהו מסר מצוין שכותבי המשלים בחרו ללמדנו.

משמעות עמוקה יותר

המסר הזה אותו תיארו היה המסר אותו בחרו המושלים עתיקי-היומין, שחיו בימיו של סיחון, לשיר לשומעי לקחם. אולם המושל הגדול של עם ישראל, הלא הוא הקב"ה, מסר את הדברים הללו אל משה רבינו בתורתו, והם פורשו בידי חכמי התלמוד, אשר הבחינו כאן במסר עמוק בהרבה. הם חפרו מתחת לפני השטח והוציאו לקח עוד יותר עמוק מדברים אלו של התורה.

הגמרא במסכת בבא בתרא (ע"ה, ב) מבארת את כוונתו יתברך בפסוקים אלו כך: "על כן יאמרו המושלים וגו' המושלים אלו המושלים ביצרם" - הגמרא מפרשת ש"מושל" הוא מי שלמד לשלוט בעצמו, ואינו עושה דבר מבלי להיוועץ בשכלו.

"מושלים" אלו מנסים לומר לנו דבר מה. ומהו? הם מבקשים לגלות לנו את הדרך להשיג קניינים אותם נוכל לקחת עמנו אל חיי הנצח. ומהי דרך זו? "בואו חשבון - בואו ונחשב חשבוננו של עולם" - אם אתה מבקש להשיג הצלחה אמיתית ולראות את הדברים בצורה ברורה ואמיתית, עליך לבא חשבון - כלומר לבא אל המקום הנמצא בין שתי כתפייך; להתחיל לחשוב ולחשב, מה אתה באמת משיג כאן בעולם הזה.

האם אתה חפץ להצליח בעולם הבא? האם אתה מעוניין לעשות משהו מעצמך כאן בעולם הזה? האזן נא לדברי המושלים ביצרם, אלו ששולטים במחשבותיהם וברגשותיהם, שאומרים לנו, "ישנה

זאת התחל לתכנן את חייך. חשוב על חייך עד כה, האם עמדת בשאיפותיך? אם לא, אז מדוע? ומה אתה יכול לעשות עם שארית ימך, הימים היקרים שנתן לך הקב"ה בעולם הזה, כדי להשיג בהם משהו? כיצד תוכל להפיק את המירב מחייך?

כמה דקות בודדות

עלינו להקדיש חלק מימינו במחשבה, בהתבוננות ובשיקול, ולערוך "ספירת מלאי" בינינו לבין עצמנו, לעבוד על העבר ולתכנן את העתיד. אפילו כמה דקות במהלך השבוע, פעם בשבוע, הוא הישג אדיר - זוהי התחלה טובה.

יש הרבה על מה לחשוב. צריך לחשוב על האופן בו אתה נוהג כלפי אביך ואמך, וכן עם המשכיר שלך. האם אתה ממלא את חובותיך כלפי המעסיק שלך? וכלפי העובדים שלך? האם אתה שומר על הלשון? האם אתה משלם את החובות שלך? יש אנשים שאצלם חשבון הנפש הוא האם הם מתגלחים בתער או מטלטלים ברשות הרבים בשבת. אם אתה בן ישיבה, אז כמובן שאינך עושה כן, אתה לא מטלטל בשבת, אבל האם אתה לומד בשבת? מה אתה עושה במשך שעות אחר הצהריים הארוכות הללו?

אם אתה חפץ להשיג גדולה בעולם הבא, ערוך את חשבון נפשך בכל לילה לפני שאתה הולך לישון. הקדש חמש דקות למחשבה: מה עשיתי כשקמתי בבוקר? האם אמרתי "מודה אני" בכוונה? כאשר נטלתי את ידי בבוקר, האם עשיתי זאת בכוונה כפי שעשה הכהן לפני שהחל בעבודתו? כשברכתי את ברכת "מלביש ערומים", האם הייתי מרוצה מבגדי? כשבירכתי "שעשה לי כל צרכי" - האם הסתכלתי על נעלי? ולא רק על הנעליים עלינו להודות - אלא על השרוכים גם כן. נסה לדמיין את עצמך רץ על פני הרחוב הראשי בלי שרוכים בנעליים - אתה רץ אבל הנעליים שלך נופלות מהרגליים.

כשבירכתי "אוזר ישראל בגבורה" - האם חשבתי על החגורה שלי שמחזיקה את מכנסי? חשוב כמה קשה היה אילו היינו צריכים להסתובב במשך כל היום ולהחזיק את המכנסיים! חגורה היא שמחה גדולה וישועה נפלאה. וזו לא רק חגורה אלא חגורה עם חורים! חור אחד קודם ארוחת ערב, וחור אחד לאחר ארוחת הערב. זה משהו שצריך לחשוב עליו לפני שעוצמים את העיניים! זה נקרא חשבון! הפוך את זה לחלק מהשגרה בכל לילה, או לכל הפחות כמה שתוכל.

לעברך: "לא, לא, לא, לך לכיוון השני" - האם היית מספיק טיפש כדי להתעלם מהם ולחקור את השבילים בכוחות עצמך? אתה עלול להמשיך ולחפש במשך כל היום כולו ולעולם לא להגיע!

זהו המשל שבו ממשיך המסילת ישרים את היושבים על ביתן המושלים, אלה שהצליחו בקרב מול היצר הרע. הם כבר עברו את המבוך ולכן הם אלה שיכולים להצליח להנחות את האחרים, ולהם הכי כדאי להקשיב.

חיים עם חשבון

ומה אומרים מושלים אלו? "בואו חשבון" - בואו וחיו חיים של חשבון, חיים של חשיבה והתבוננות. על מנת להגיע אל היעד הנחשק, מוכרח אתה לחיות עם מחשבה על עצמך. זוהי הקריאה היוצאת מפייהם של אלו שכבר עלה בידם לטפס ולהגיע אל הביתן שבמרכז המבוך: "בואו חשבון; בואו ונהלו את חייכם עם חשבון! אם אינך רוצה להיות סיחון, מישהו שעובד בעולם הזה לחינם, עליך להתחיל במשימה זו - לשקול כל דבר שאתה עושה כל ימי חייך. התעורר והתחל לחיות חיים של חשיבה!"

ומה כלול בחיים עם חשבון? הכל! איזה סוג עסקים לעשות, איפה לגור, מה לאכול, איך להתלבש, עם איזה אנשים להתחבר. על זה אתה אמור לחשוב. היכן הכי מתאים לי לגור? אם זה בסמוך לישיבה - אז לא אכפת לי לאן הבוס אומר שאנחנו צריכים לעבור.

עם מי להתחתן? אל תלך שולל אחרי פיתויים ודמיונות כאלו ואחרים, אחרי כל מיני סיפורים שמספרים לך, אלא עשה חשבון. מה אתה רוצה? מה אתה מחפש? לפני הכל, עליך לדעת מה אתה רוצה. אם לא, רחמנות עליך.

צדיק או מושחת?

אם אתה כבר נשוי, הקדש חמש דקות לחשוב על חיי הנישואין שלך. אתה חושב שאתה צדיק, אבל אולי למעשה אתה אדם מושחת? הלא כל פושע חושב שהוא בחור נחמד, ויתכן שיהיה אדם הרומס את רעייתו כל ימיו, אשר חושב שהוא אות ומופת ליהודי שומר תורה ומצוות. הרי מי אינו חושב שהוא צדיק? אולי אין לך את העזות לומר זאת בקול, אבל בליבך אתה טופח לעצמך על השכם.

צריך לחיות עם מחשבה! זה מה שהקב"ה דורש מאיתנו. אל תחיה ללא מטרה. אל תקום בבוקר כדי לחזור שוב על שגרת יומך ללא כל מחשבה. במקום

אנשים אחרים; הוא מתכוון לסוג אחר לגמרי של חיים - לחיים נצחיים.

החשבון הגדול

והנה, בבואם ללמד אותנו את היסוד הגדול של "בואו חשבון" - לחיות חיים עם חשבון, יכולים היו חז"ל לנקוט בדוגמאות רבות של חשבונות שמוטל על האדם לחשבם, אולם הם בחרו להזכיר חשבון אחד בלבד. הגמרא מכניסה את המילים הבאות לפיהם של המושלים: "בואו חשבון, בואו ונחשב חשבוננו של עולם", ומהו החשבון הזה? עבור איזה חשבון כדאי לנו להקדיש את זמננו? "הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה". פירושו של דבר הוא, שעליך לשקול תמיד, מה אני מפסיד בכך שאני עושה מצוה זו, ומה אני מרוויח בכך? לעומת זאת, מה אני מרוויח על ידי החטא, ומה אני מפסיד ממנו?

"אם אגיע לבית הכנסת קצת מוקדם יותר בכל יום, כדי שיהיה לי זמן לומר פסוקי דזמרה במתינות ובכוונה, מה ארוויח מכך? אם אגיע מאוחר, קצת לפני 'ברכו', כמה אני אפסיד?" ככה המושלים רוצים שנחשוב בכל עת.

למען האמת, לא תפסיד הרבה אם תקיים מצוה, אולם דמיוןך עלול להטעות אותך שאתה מפסיד מכך. אכן, אולי תפסיד קצת זמן ונוחות. אולי תצטרך לקום מוקדם בבוקר. אולי תצטרך להתגבר על כעסך ולהימנע מלומר מילים פוגעות. לפעמים זה גם עולה כסף, ולא תמיד קל להיפרד מהכסף שלך. תפילין כשרות עולה כסף. תפילין זולות - יתכן והן פסולות לגמרי. מי יודע מה יש בפנים? במקום פרשיות, יתכן ויש שם פיסות קטנות של נייר עיתון, וכבר היו דברים מעולם!

אבל אתה חייב לשקול את ההפסד הזה של המצוה כנגד שכרה. חשוב על מה שתרוויח מעשיית המצוה - זה כבר לא דמיון. אתה מרוויח גדולה שאין לה קץ, את האושר הנצחי של העולם הבא שעבורו נוצרנו. זהו החשבון של הפסד מצוה כנגד שכרה.

לחשוב על החשבון

נראה אם כן שיש כאן חישוב פשוט וברור - לחשוב על איך שמעשיך יתגמלו או יענישו אותך בעולם הבא.

הן אמנם, חמש דקות זה לא מספיק זמן כדי לחשוב באמת, אבל לפחות כך האדם מתחיל לחשוב שאולי יש כאן איזו אמת שהוא לא שם לב אליה עד כה. זוהי פעילות נדירה עבור רוב בני האדם. האם אי פעם חשבת במשך חמש דקות רצופות על דרכך בחיים? תודה באמת - מעולם לא עשית זאת. זו תוכנית טובה; כדאי לך לנסות אותה.

השגת הכישרון הזה היא דבר בעל חשיבות עליונה, כי ברגע שהאדם לומד את אמנות החשיבה, הוא הופך לאדם אחר. אם תקדיש זמן כדי לחשוב על מה שאתה עושה, לאן אתה הולך, יהיו לך תובנות כיצד להצליח בחיים שאין לאנשים אחרים, ואישיותך תתהפך לגמרי.

חכמה בגויים תאמין

זאת עליכם לדעת, שהיו חכמים, אפילו בין אומות העולם, שהקדישו לעבודה זו הרבה יותר מחמש דקות. היה גוי אחד חכם, שבכל מוצאי שבת הודיע לבני משפחתו שכעת הוא נכנס לבדו אל החדר, וביקש שלא יפריעו לו. אדם זה הקדיש זמן להתבוננות על חייו. זהו סיפור אמיתי שהתרחש לפני זמן לא רב.

ישנו גוי נוסף שאתם מן הסתם מכירים אותו בשמו - קראו לו בנג'מין פרנקלין, שהיה אחד מהאבות המייסדים של אמריקה. אדם זה היה מבלה זמן רב בחשיבה על עצמו; הוא הכין לוח שנה, שבו רשם מידות מסוימות עליהן הוא רצה לעבוד - סבלנות, ענווה, שמירת הלשון. הוא בחר שלוש עשרה מידות ועבד על מידה אחת בכל שבוע. היה לו מחזור שעל פיו עבד על כל אחת משלוש עשרה המידות ארבע פעמים בשנה, שלוש עשרה מידות כפול ארבע פעמים בשנה. בכל שבוע הוא היה משקיע מחשבה כיצד להרגיל את עצמו במידות הטובות הללו. רואים אנו אם כן שהיו גויים בעלי דעת שעבדו על עצמם וכך זכו לתבונה רבה; הם באו חשבון ורכשו תובנות רבות לגבי עצמם.

אבל יהודי בן תורה עומד להרוויח הרבה יותר מבנג'מין פרנקלין אם הוא מתחיל לחשוב. בכוחם של ערכי התורה שנשתלות בשכלו של יהודי לגדול לאין ערוך מאלה של הגוי הטוב ביותר, כי הוא אינו רק מתכוון לחיות בצדק בעולם הזה, כדי להסתדר עם

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקנייני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

הקדישו זמן למחשבות אלו. "תבנה ותכונן" - אם אתה חפץ לבנות את עצמך, אם אתה רוצה להיות מבוסס, עליך לוודא שאתה בונה את עצמך בעולם הנכון. אל תבנה ותבסס את עצמך כאן בעולם הזה. כמובן שאתה יכול לבנות עסק טוב, ואפילו עסק גדול מאוד. אתה יכול לבנות אימפריה, אין בכך כל רע. אין שום בעיה בלהרוויח כסף כשר. אבל במשך כל הזמן הזה הראש שלך נמצא בעולם הבא ואתה חי עם מטרה. תיבנה ותיכונן - אתה בונה אימפריה בעולם הבא שתישאר לנצח; זה הבנין היחיד שישאר לנצח.

הבולדוזר בבוסטון

כל מבנה שאנחנו בונים בעולם הזה יהפוך, במוקדם או במאוחר, לעיי חרבות. גם הבית היפה ביותר שבו אתה משקיע את כל המאמץ והממון שלך, בית שממוקם בשכונה חדשה ההולכת ופורחת, אבל מתישהו, כעבור שנים רבות, יבוא יום ודחפור יהרוס את קירותיו של הבית הזה.

זוכרני לפני ארבעים וחמש שנה, כשעוד גרתי בעיר בוסטון, עברתי פעם ליד בית וראיתי בולדוזר שמשטח אותו עד הקרקע. חשבתי לעצמי, הלא פעם היה זה בית יפהפה - לפני שמונים שנה או מאה שנה, כשהבית נבנה לראשונה, הוא היה ככל הנראה אחד הבתים היקרים ביותר ברחוב. אבל חלפו שנים ויושבי הבית הזדקנו, עברו לבית אבות ומשם לבית החולים, ובשלב כלשהו הלכו לעולמם. ואז באו אחרים והתיישבו בביתם. הבית התדרדר ועד מהרה עברו לגור בו אנשים עניים יותר. גם השכונה התדרדרה ולאחר שנים הבית הפך לחורבה, והעירייה הוציאה כנגדו צו הריסה. וכעת הגיע הדחפור, ולא נשאר ממנו כלום.

מהבית הזה לא נשאר דבר מלבד פיסות עץ ושברי גבס, והרהרתי שזהו בעצם הסוף שממתין לכל השאיפות של העולם הזה. הזכרתי לעצמי את האימפריה הגדולה יותר, הבירה הקבועה, שחייבת להיבנות. "תיבנה ותיכונן" - היא חייבת להיבנות ולהתבסס בעולם הבא. אף דחפור לא יהרוס את הארמון שבנית לעצמך בעולם הבא. זהו הארמון הנצחי שאתה בונה לעצמך, וזה המבנה שצריך להיות החשוב ביותר בעיניך.

אש מחשבון

ישנה נקודה שחשוב שנבהיר אותה טרם נסיים את דברינו. בל נטעה בהבנת מאמר חז"ל הידוע (סנהדרין צ, א) המבטיח כי "כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם

זה לא מסובך כלל וכלל - אפילו גוי יכול לעשות חשבון כזה. אולי אינכם זוכרים, אולם עד לפני מספר שנים, נואמים - כוונתי לנואמים גויים, פוליטיקאים - הזכירו את העולם הבא בנאומיהם. אני זוכר בתור ילד שאפילו נשיא ארה"ב נהג לדבר גלויות אודות העולם הבא. היה זה חלק מהאידיאולוגיה של אמריקה, שחיינו כאן בעולם הזה הוא רק הקדמה לחיים מסוג אחר.

אבל לא על זה אנחנו מדברים עכשיו. כי הדיבור על העולם הבא עלול להיות מן השפה ולחוץ, זה יכול להיות מאוד שטחי. אבל לא זה מה שמצפים מאיתנו. "בואו ונחשב חשבוננו של עולם" פירושו שתסנן את כל הרעיונות העודפים ותביא את הכל אל הרמה הבסיסית ביותר של הענין; וכשאתה עושה כך, אתה רואה שבעצם זהו החשבון היחיד שיש לו משמעות - לבחון את כל מעשיך בעולם הזה מבחינת ערכם הנצחי.

זאת אומרת שאתה חי מתוך מודעות כל כך רחבה ומקיפה לגבי מציאותו של העולם הבא, עד שבכל פעולה שאתה עושה, אתה מחשב: מה תהיה ההשפעה של מעשי בעולם הבא? מה שאני עושה עכשיו, לאן אלך היום בערב, המילים שאומר כעת - אמנם ארוויח בעולם הזה, אבל האם ארוויח בעולם הבא? מה אפסיד בעולם הזה אם אעשה את המצוה הזו? מה אפסיד בכך שארדוף אחרי הטוב? מה ארוויח על ידי עבודת ה', על ידי לימוד התורה ומידות טובות, על ידי לימוד האמונה, על ידי התקרבות לה'? ומה אפסיד אם אדחה את כל הדברים הללו עד שכבר אהיה זקן שעומד להיפרד מהעולם הזה? בכל דבר שאתה עושה, אתה עושה חשבון: מה תהיה השפעתם של פעולותי על העולם הבא שלי?

בנה את עצמך

אלא שכדי לשמור על מבט מסוג זה בראשך תמיד, אתה חייב להקדיש זמן למחשבה על שכר מצוה. אחזור שוב על הדברים: אתה חייב להשקיע זמן במחשבה על שכר מצוה! אין הכוונה לומר מילים ואז לשכוח מהם כליל. "בואו חשבון" פירושו שאתה חייב להשקיע זמן בלחשוב, "מה ארוויח מהמאמץ שלי ללמוד תורה בלילה אחרי יום עבודה ארוך? מה ארוויח בכך שאקריב קצת מהנוחות שלי על מנת לבוא מוקדם יותר אל בית המדרש ולעבוד את הקב"ה? מה ארוויח אם אסגור את הפה ואחניק את המילים המרושעות שרציתי לומר? האם מה שאני עושה כעת יסייע לבנות אותי בעולם הבא?"

מקנאה. לנצח נצחים הם יחשבו לעצמם, "מדוע לא הייתי 'מחשב' בעודי חי, למה לא הייתי עם חשבון?" החרטה תמשיך לצרוב אותם לנצח נצחים: "לו רק הייתי לוקח את עצמי בידיים וחושב עוד על שכר מצוה כנגד הפסדה, תראה מה הייתי יכול לקבל עכשיו! למה לא הקשבתי לדברים האלה? למה לא למדתי בספרים הנכונים, שדרכם הייתי יכול להפוך למחשב חשבונות של עולם ולחשוב על כל הדברים שצריך לחשוב עליהם? אמנם הייתי יהודי טוב וקיימתי מצוות, אבל יכולתי לשנות את חיי לגמרי אילו הייתי מנצל את הכלי העצום ששמו המחשבה".

וכאן מגיע המסילת ישרים (פרק ד) ומעלה טענה שעלולים בני אדם לטעון: "והנה יש מהפתאים המבקשים רק להקל מעליהם שיאמרו, למה נייגע עצמנו בכל כך חסידות ופרישות, הלא די לנו שלא נהיה מהרשעים הנידונים בגיהנם. אנחנו לא נדחוק עצמנו ליכנס בגן עדן לפני ולפנים. אם לא יהיה לנו חלק גדול, יהיה לנו חלק קטן. אנו די לנו בזה, ולא נכביד על משאנו בעבור זאת".

אולם המסילת ישרים שולל את הדברים מכל וכל. הוא מסביר שהטבע האנושי הקיים בנו כעת, הינו מקביל למה שעתידי להיות בעולם הבא. רגשותיהם של בני אדם אינם דבר שטחי; הם נצחיים - הם ילוו אותנו לעד, ופירושו של דבר הוא שהרצון להשיג תהילה אינו מסתיים בקבר. משכך, אותם אלו שישבו במושבים האחוריים, למרות שגם הם יהנו מהאושר הנצחי של העולם הבא, מכל מקום רגש הקנאה ימשיך לכרסם בהם לנצח. "למה לא השגתי את מה שהוא השיג? יכולתי לעשות את אותו הדבר!"

מאשפות ירים אביון

נניח שהיה פעם מישהו שעבד אצלך בתור נער שליחויות; בחור שהוא ממש "קלוץ", "שלימזל" ועוד שלל תארים, אבל אתה עשית לו טובה ושכרת אותו להעמיס סחורה על המדפים, ואז, בשלב מאוחר יותר בחיים, אתה מגלה לפתע שהוא אדם עשיר, מצליח ומפורסם פי עשרה ממך. הוא עבד קשה בבניית אימפריה בזמן שאתה התעצלת. כיצד תרגיש בקשר לזה? האם אש הקנאה אינה בוערת בקרבך? זהו הפירוש של "תצא אש ממחשבין ותאכל את שאינן מחשבין".

יום אחד, אנשים רבים יגלו שאותו יהודי פשוט, השכן שקט והנחבא אל הכלים, זה שיושב בספסל האחורי של בית הכנסת, או האשה הפשוטה המתגוררת במורד הרחוב, נמצאים אי שם למעלה,

הבא - ולכן יש החושבים שהם אינם צריכים להתאמץ בשביל העולם הבא.

בוודאי שזה נכון שכל יהודי שומר תורה ומצוות, כל יהודי שלא ויתר על חלקו, יזכה לארמונו הנצחי בעולם הבא, אבל זה רק חלק מהסיפור. כי למי שלא חישב חשבונות של עולם, אפילו הגן עדן שלו יהיה מקום של חרטה נצחית, ואסביר את דברי.

כולנו זוכרים את המשך דבריהם של כותבי המשלים, "כִּי אִשׁ יֵצֵא מִחֶשְׁבוֹן לְהִבָּהּ מִקֶּרֶת סִיחֹן אֲכָלָה עֵר מוֹאֵב בְּעָלֵי בְמוֹת אֲרָנִי" - אך אל לנו לשכוח שלשיר הזה ישנו משל עמוק יותר, רעיון חשוב לאין ערוך ממה שהתכוונו יוצרי המשל הקדמונים.

הגמרא שם במסכת בבא בתרא מסבירה את הדברים כך: "כִּי אִשׁ יֵצֵא מִחֶשְׁבוֹן וְגו' תֵּצֵא אִשׁ מִמֶּחְשְׁבִין וְתֹאכַל אֶת שְׂאִינָן מִחֶשְׁבִין". בעולם הבא, תצא אש מאלו שחיים עם חשבון והתבוננות ותכלה את אלו שאינם חיים כך, ויהיה ביניהם הבדל עצום.

יהלומים לוהטים

וכפי שמסבירה זאת הגמרא (ב"ב עה, א), "מִלְמַד שְׁכָל אֶחָד וְאֶחָד נִכְנָה מִחֶפְתּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ" - בגן עדן, לכל יהודי ירא שמים יש חופה משלו, חופה משובצת יהלומים ואבני חן יקרות. כמובן שהיהלומים של העולם הבא יקרות לאין ערוך משלנו, ולכל יהודי נאמן יש חופה לפי כבודו, חופה כפי המגיע לו. וכך, שמחתם של הצדיקים כשהם יושבים וסופרים את היהלומים שבחופתם ומתפעלים מכל מה שהם השיגו בעולם הזה, הוא מעבר לחלומות הוורודים ביותר שלנו.

אך יש כאן דבר יוצא דופן, כי הגמרא מספרת לנו שכמו שהיהודי הזה יושב בגן עדן ומתענג עד אין קץ מהאושר הנצחי שהשיג בשכר מצוותיו ועבודתו, בו בזמן שהוא מתפעל מיופייה ותפארתה של חופתו, עיניו נודדות גם אל חופתו של שכנו, והוא מתחיל לספור גם את היהלומים של שכנו!

ויש בו חרטה עצומה! "תֵּצֵא אִשׁ מִמֶּחְשְׁבִין וְתֹאכַל אֶת שְׂאִינָן מִחֶשְׁבִין" - אש יוצאת מאלו שחיו עם חשבון, אלו שחיו עם מטרה יותר מחבריהם, ואש זו חורכת במעט את אותם אלו שלא חישוב כל כך. זה אמנם גן עדן, אבל החרטה שלהם תהיה נצחית.

קנאה נצחית

זה אמנם נראה כסתירה, אך כך הם פני הדברים. ה"אינן מחשבין" יהיו בגן עדן, ובו בזמן הם יבערו

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

האם כדאי לי להקפיד להניח מים לנטילת ידיים של שחרית סמוך למיטתי?

תשובה:

כן, כדאי להניח את המים קרוב ככל הניתן למיטה, באופן שהוא מעשי, ואסביר לך גם מדוע. הרשב"א מסביר שהטעם שאנו נוטלים את ידינו בבוקר הוא כדי להראות שאנחנו כהני ה'. ואצל הכהנים כתוב, "וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם" - הכהנים רחצו ידיהם ורגליהם קודם ביאתם לשרת את ה', כהכנה לקראת ההזדמנות החשובה שניתנה להם.

אנחנו קמים בבוקר כדי לעבוד את ה' במשך היום כולו. זהו הלימוד כאן. נטילת ידיים בבוקר פירושה שאתה מכין את עצמך לעבודת ה'. אתה כהן ה' כל היום, אז ברגע שאתה קם, בהזדמנות הראשונה, עליך ליטול את ידיך כדי להכין את עצמך לעובדתו. זהו לימוד אדיר עבורנו: הגענו לעולם הזה כדי לעבוד את ה'.

ולכן, בזמן שאתה נוטל את ידיך, אל תעשה זאת סתם, ללא מחשבה. תחשוב או תאמר בפה, "הריני נוטל את ידי כעת מכיון שאני כהן. השי"ת מינה אותנו להיות ממלכת כהנים". כל חיינו מוקדשים לעבודת ה'. בין אם אתה עומדת ומבשלת במטבח או מכבסת בגדים; בין אם אתה עובד במשרד או עורך קניות; לא רק הלימוד והתפילה, אלא כל דבר שאנחנו עושים הוא חלק מעבודת הבורא. אתה עבד נאמן, כהן לה', ולכן נטילת ידיים היא סמל חשוב ביותר, אותו עלינו לנצל על מנת ליצור בקרבנו מודעות לתפקידנו ככהני ה'. אל תבזבז הזדמנות זו שניתנה לך בכל בוקר. זוהי הזדמנות מפוארת להשיג גדולה, שרוב בני אדם מבזבזים אותה.

ואילו הם נמצאים בתחתית. כי מי יודע כמה חשוב עושה האדם?! יתכן מאוד שהרבה מאוד אנשים פשוטים ורגילים, שמבינים מה הפירוש של "בוא חשבון", מוצאים חן רב בעיני ה'.

ולכן, עד כמה גדולה היא החובה המוטלת עלינו להבין את חשיבותה של החשיבה בחיינו. "בוא חשבון" - בוא לחשיבה! מודעות מתמדת לעולם הבא חייבת להיות המרכיב העיקרי בחיינו. כל המחשבות והמאמצים שלנו חייבים להיות מכוונים אל השגת ההצלחה בעולם הבא. לא נוכל לחיות חיים מוצלחים אם כל חיינו הם ריקים ממחשבות על העולם הבא. עלינו לזכור תמיד את ההכרח להזכיר לעצמנו את העולם הבא, בכל עת. בכל עת! זהו תפקידנו. זהו עתידנו.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

מתדמים לה' בחיי היומיום

השבוע נקדיש בלי נדר את מחשבותינו כדי להרגיל את עצמנו בתפקיד הנהדר הזה של "בוא חשבון". פעמיים ביום נקדיש שלושים שניות לחשבון אודות "שכר מצוה כנגד הפסדה".

ראשית נקדיש שלושים שניות עבור חמש הדקות הבאות של היום, ונשאל את עצמנו: "מה אני יכול לעשות עכשיו כדי לבנות את עצמי בצורה הטובה ביותר לקראת העולם הבא? איך אוכל לחיות את חמש הדקות הבאות בחיי למען עולם הבא?"

בהמשך היום נקדיש שלושים שניות כדי לחשוב על השעה שחלפה כדי לבחון מה עשיתי כדי לבנות את עצמי בעולם הזה, ומה עשיתי שיקרב אותי לעולם הבא.